

BRANDKÅRSTIDSKRIFT

N:r 1

Organ för Svenska Brandkårens Riksförbund
Redaktion: Styrmansg. 1, Stockholm. Tel. 606308. Postg. 4870.
Redaktör och utgivare: Kapten Erik Gillner

1939ⁿ
21 årgången

Några detaljer från Oslobranden.

Då undertecknad den 8 november, två dagar efter olycksbranden, besökte brandplatsen var utredningen ännu långt ifrån slutförd. Visserligen kunde man i stora drag skapa sig en uppfattning, om de till olyckan bidragande förhållandena och förloppet men i flera viktiga detaljer kunde ej klarhet vinnas.

Att ateljén varit rikligt dekorerad med lätt brännbara ämnen var visserligen känt men uppgifterna, hur dekorationerna varit placerade varierade avsevärt.

Brandinspektör W. Winsnes vid Oslo brandkår har välvilligt till mig översänt en av honom utarbetad skiss över brandplatsen upptagande bl. a. den i min artikel (novembernumret 1938) omnämnda omändringen av entrén och mörk-

rummet, som vid mitt besök ej kunde utredas. Man visste då endast att vissa ändringar hade utförts och den artikeln bifogade planskissen blev därför ej fullt korrekt.

Då av Brandinspektör Winsnes skiss framgår några detaljer, som i viss mån ge en förklaring till katastrofens häftiga och ohyggliga förlopp, har jag velat komplettera min tidigare artikel och samtidigt korrigera den något felaktiga inredning å skissen i novembernumret.

Ateljéns ursprungliga ingång hade gått igenom det mindre (vänstra) mörkrummet, som då tillhörde entrén. Vid omändringsarbetet hade entrédörren, som från början utgjordes av pardörrar med normal bredd, igensatts och en ny en-

tré anordnats. Den nya entréns dörr var en inåtgående enkel dörr av omkring 90 cm. bredd.

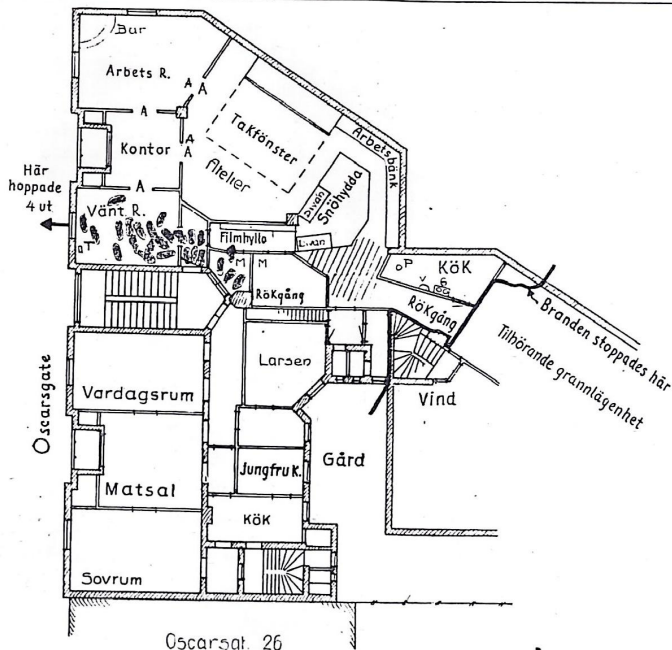
Den gamla entrén omändrades till mörkrum och ett rum med filmhyllor. Här är en detalj, som möjligen kan ha spelat en viss roll. Filmrummet har tydligen stått i intimitet förbindelse med ateljén och den till stor del av vadd utförda snöhyddan gränsade omedelbart in till filmrummet. Filmrummet har således utgjort en kanalförbindelse mellan entrén och den eldfarligaste dekorationen i ateljén. Filmrummet har enligt uppgift möjligen varit avdelat med en pappvägg. Vad denna fyllt för ändamål, om den var av permanent natur eller blivit tillfälligt uppsatt för festen, kan jag ej yttra mig om. Pappväggen kan i någon mån hava inverkat på förbindelsen mellan snöhyddan och entrén. Å andra sidan har den fara som i och för sig låg i denna förbindelse varit än större om film förekommit i rummet. Kanske har också filmhyllan genombrutit pappväggen på sådant sätt, att elden innan pappväggen genombränts gått förbi densamma.

Dörrarna A mellan ateljén och de mellan huvudtrappan och hushörnet belägna rummen samt mellan dessa senare inbördes hava varit avlägsnade. De innevarande hade således möjligheter att stänga in elden i det rum, där den börjat, antingen detta varit hörnrummet eller ateljén. Av Brandinspektör Winses' skiss framgår att den i min tidigare artikel omnämnda baren varit förlagd till hörnrummet. Enligt de uppgifter, som lämnades mig vid mitt besök skulle bardekorationen i stor utsträckning varit gjord av kreperat papper. Då kreperat papper användes i ett rum, ligger det nära till hands, att det utnyttjas i form av girlander som takdekoration. Är en sådan dekoration riklig kan ett rum övertändas inom loppet av ett par se-

kunder. (I Stockholm antändes för en del år sedan av en elektrisk glödlampa en danslokal, som dekorerats med pappersgirlander upphängda i belysningsarmaturen. Efter som det var tidigt på kvällen, hade endast ett fåtal gäster anlänt och dessa lyckades oskadda taga sig ut. Lokalen låg i bottenplanet och var rikligt försedd med dörrar. Antändningen blev emellertid så häftig och omfattande, att en slangledning från brandpost, som den 400 m. från eldstället belägna brandstationen snabbt satte in, ej förmådde betvinga elden. Först sedan förstärkning anlänt och eldhärden inringats med 5 ledningar, varav 3 från motorspruta, dämpades elden och då ganska raskt, när den ännu ej hunnit bita sig djupare in i trävirket. Efter denna erfarenhet infördes i Överståthållarämbetet tillståndsbevis för alla offentliga samlingslokaler i huvudstaden en föreskrift: *att dekorationer av tyg eller papper må ej uppsättas omkring eller invid den elektriska belysningsarmaturen eller de elektriska ledningarna.*) Det finnes således anledning förmoda, att om eld uppstått i baren, har densamma snabbt blivit övertänd och elden har på ett ögonblick varit ute i ateljén, där snöhyddans bomull sannolikt mer än någon annan dekoration bidragit till att omvandla inredningen till ett enda eldhav. Om antändningen skett i ateljén har effekten blivit densamma, d. v. s. ateljén och baren hava så gott som samtidigt helt övertänts.

Med till visshet gränsande sannolikhet kan man därför utgå ifrån, att var antändningen än skett, så ha baren och ateljén båda inom loppet av ett kort tidsmoment blivit övertända, ett tidsmoment, som varit så kort, att allt kommit fullkomligt överraskande för de i festen deltagande.

En blick på skissen visar, att el-

Oscarsgt. 26

Ateljens väggar voro täckta med vadd. Under rummets tak var upphängt en genombruten pappershimmel. "Snöhyddans" väggar voro gjorda av papp på träläkten, taket av vadd. T — Telefon, M — Mörkrum, P — Paraffinugn, G — Gas, V — Vask, A — Avlägsnad dörr. De streckade linjerna utvisar att vägen spärrats av möbler och fotografipapp.

De svarta ovalerna visa de platser där de innebrända påträffades.

den från ateljé och bar haft två vägar att nå entrén dels genom de öppna dörrhålen, dels genom filmrummet. Entrén var givetvis det enda ställe, som efter ateljéns och barens antändning erbjöd räddningsmöjligheter och hit sökte sig säkerligen också de innevarande rent instinktivt.

Man får väl antaga att flertalet via kontoret och väntrummet rusat mot entrén men det kan också tänkas, att om några befunnit sig i snöhyddan och antändningen skett utanför densamma, dessa genom filmrummet sökt sig mot entrén,

där de i så fall mötts av de övriga. En fruktansvärd och panikbetonad trängsel måste ha uppstått i den trånga entrén. De fyra liken i hörnrummet tyda på, att de instängdas rörelsefrihet redan från första ögonblicket varit mycket begränsad. Härtill kan ha bidragit den omständigheten att elden från två håll kastat sig mot entrén.

Utrymmet mellan snöhyddan och baktrappan har varit belamrat, kanske helt stängt av möbler och fotografiapparater. Huruvida detta haft någon större betydelse för räddningsmöjligheterna, är svårt

att avgöra. Om passagen mot baktrappan varit fri hade denna möjligen kunnat erbjuda en räddningsväg för de festdeltagare, som i olycksögonblicket ev. uppehållit sig i snöhyddan, men också endast för dem. De andra hade ändå varit dömda till samma öde som drabbade dem. Bekvämlig tillgång till baktrappan synes mig därför ej kunna förbättra situationen, åtminstone ej i nämnvärd grad.

Paraffinugnen har ej heller kunnat inverka på räddningsmöjligheterna, men däremot kan den ha bidragit till att öka brandmännens svårigheter, då de vid baktrappan sökte sätta en gräns för eldens spridning. Huruvida så varit fallet beror helt på ugnens storlek och där befintlig paraffinmängd.

Det finnes emellertid en sak till, som framgår av Brandinspektör Winsnes' skiss och som i allra högsta grad bör intressera Oslos brandkår och det är telefonapparaten och dess placering. Brandkåren blev, som omnämnts i min tidigare artikel, rätt skarpt angripen i en del av pressen för försenad ankomst.

Telefonapparaten stod vid fönstret i väntrummet. I väntrummet har flertalet av de innebrända mött sitt öde. Detta tyder på att väntrummet nåtts av elden senare än ateljén, kontoret och arbetsrummet. Om någon som helst tidsfrist ställt till förfogande, en minut eller ett par, bör någon av de närvarande hunnit komma i förbindelse med brandkåren. I min tidigare artikel har omnämnts huru Ingenjör Bjerke haft sinnesnärvaro nog att kränka av sig sin smoking och med den söka kväva elden i sin makas kläder. Besitter man i den situation,

vari han var försatt, sådan sinnesnärvaro hade en tillräckligt lång tidsfrist säkert medfört telefonens användande.

Påståendet att brandkåren av annan person alarmerats redan 12,10 eller ett par minuter senare faller därför på sin egen orimlighet. Innan elden varsnas utifrån kan ju brandkåren ej alarmeras av utomstående. I detta fall kan man ej heller tänka sig, att utomstående observerat elden tidigare än de närvarande. Påståendet om den tidiga alarmeringen skulle sålunda innebära, att de närvarande, utan att genom fönstren kunna påkalla hjälp av utomstående, utan att begagna telefon och utan att lyckas få upp entrédörren, under ungefär 15 minuter skulle uppehållit sig i våningen.

Mer behövs i det här fallet icke sägas. Det skulle i så fall vara, att det är beklagligt, att det finns människor som i samband med en sådan olycka utan vederhäftig grund kasta ut påståenden och det är än mer beklagligt att pressen utan vidare återger sådana påståenden. Men det är ett observandum för brandkårerna att söka skaffa sig möjligheter för noggrann tidsbestämning vid utryckningar och, där så låter sig göra, helst automatiskt och av mänskligt handlande fullt oberoende tidsbestämningssystem.

Även för de mindre brandkårerna, som ofta är beroende uteslutande av telefon, är det säkert lämpligt att på något sätt få tidpunkten för larm fastslagen och då helst genom telefonist eller annan i brandkåren ej ingående person.

Torsten Mohlin.

Herrar Brandchefer, insänd årsrapporterna i tid!

Exempel på det moderna brandtelegrafnätets möjligheter att registrera flera samtidigt inkommande larm.

Vid den olyckliga branden i Oslo den 6 nov. 1938 blev telegrafan genom samtidig larm från tre skåp så blockerad, att det för de tjänstgörande telegrafisterna uppstod svårigheter att ögonblickligen och med säkerhet avläsa brandskåpsnumren.

I vårt land intar L. M. Ericsson brandtelegrafanläggningar av olika typer en särställning och det kan därför hava ett visst intresse att med ett exempel ur verkligheten konstatera vad det större morsesystemet kan prestera.

Brandkåren i Karlstad hade den 28 oktober ett fall, varom brandchefen, förmodligen inspirerad av tidningsuppgifter från Oslobranden, i brev till Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson den 11 nov. bl. a. skriver följande.

Härmed hava vi nöjet meddela Eder att vi fredagen den 28 oktober kl. 23,53 vid eldsvåda erhöles ej mindre än 5 larm från olika skåp under loppet av 1 minut. Dessa larm registrerades klart och tydligt, som framgår av bilagda telegrafremсор, trots att ett par av dem kommo samtidigt.

Karlstad i brandchefens expedition den 11 nov. 1938.

A. A. Engström
Brandchef

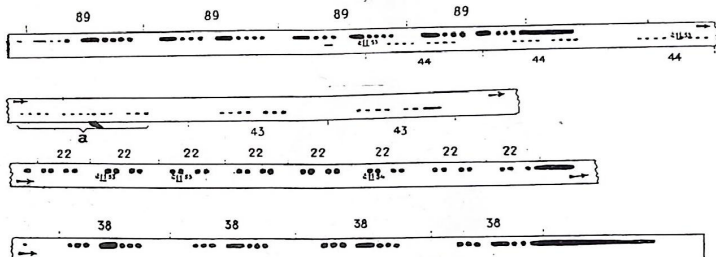
I brandchefen Engströms brev bifogas en telegrafremsa från kontrollapparaten och på redaktionens uppmaning har L. M. Ericsson ställt en reproduktion av remsan till förfogande. Reproduktionen

återgives på bifogad bild. Remsan kommer från en kontrollapparat, som tar upp tecken från två tavlor och automatiskt förser remsan med tidsstämpel. Varje tavla är i och för sig dessutom utrustad med två apparater. Kontrollapparatens remsa blir således den mest belastade och skulle tecknen på grund av samtidig larm här något flyta ihop, bör alltid på övriga apparaters remсор finnas tydliga tecken.

Här återgiven reproduktion skall läsas från vänster till höger, varvid man börjar med den översta av de fyra delar, vari remsan styckats för att kunna återgivas å bilden.

Varje signatur tar en tidsperiod av ungefär 4 sek. och 4 signaturer således 16 sek. med återställning något mera. I praktiken är det därför ytterst ringa sannolikhet, för att två skåp på samma slinga skola tagas i bruk så exakt samtidigt att de börja och sluta precis på samma sekund och skulle så ske, går det ena skåpet in på vänster och det andra på höger maskin. Draget exakt samtidigt ytterligare ett skåp beläget mellan de två förstnämnda kommer visserligen signalen därifrån ej in, men det har, om man tänker närmare på saken, ingen praktisk betydelse. Så samtidig alarmering på flera skåp förutsätter att elden plötsligt blossar upp och synes vida omkring. Kan de, som alarmera från olika skåp se elden bör ju brandkåren också göra det, när den kommer till något av brandskåpen och då är ju ändamålet med alarmering nådd. Teoretiskt kan man naturligtvis kon-

*REPRODUKTION AV TELEGRAFREMSA,
upptagande samtidigt inkommande alarmsignaler till Karlstads
brandstation.*

a = Brandskåpet nr 43 har alarmerats innan brandskåp nr 44 ännu skrivit slut sin signal, varför dessa signaler inom det område, som markeras av bokstaven a, blivit oläsbara.

struera upp ett fall med t. ex. två eldställen, varav det ena är så väl synligt att brandkåren kör direkt till detsamma, utan att tillräckligt noga undersöka anledningen till larmerna, varigenom således ett eldställe ej skulle nås av eldsläckningsstyrka. Sannolikheten härför är under fredstid emellertid så liten att den kan räknas till de undantag, som det ej står i mänsklig makt att fullständigt gardera sig för. Däremot kunna under ett bombanfall säkert penibla alarmerings-situationer uppstå, men därmed är man inne på särskilda förhållanden, för vilka brandtelegrafens ursprungligen ej konstruerats och således ej heller kan beräknas att fullständigt motsvara. Alarmeringsmöjligheterna och desamma säkerhetsställande under luftanfall blir därför ett särskilt problem, som i detta sammanhang ej kan beröras.

För att återgå till remsan från Karlstadsfallet, finner man att larm inkommit från skåp n:r 89, som registrerats på remsans övre del. Innan skåp n:r 89 hunnit gå ut har skåp n:r 44 satts igång. De

övre tecknen å remsan komma från höger apparat och de undre från vänster apparat. Skåp n:r 89 har hunnit giva två och ett halvt tecken innan larm från skåp n:r 44 kommer in. Larmen från skåp 44 har således dragits ungefär 10 sek. efter skåp n:r 89. Just när skåp n:r 44 ger tredje tecknet, således ungefär 10 sek. senare, kommer på vänster apparat och således på samma trissa skåp n:r 43, som på grund av sitt läge ej omedelbart kan komma in på kontrollapparatus remsa, men då skåp n:r 44 slutar gå, följer omedelbart skåp n:r 43:s andra tecken. Dessa båda tecken bli därför så hopblandade, att de utan hjälp av föregående och efterföljande tecken ej kunna tydjas. Se det med bokstaven a betecknade stycket å reproduktionen.

Systemet har nätt och jämt hunnit återställas, så ingår larm från skåp n:r 22, som på grund av den korta signaturen ger två tecken för varje varv som skåpets kontakttrissa gör och därför lämnar åtta tecken under samma tidsperiod, som de större signaturerna ger fyra tecken d. v. s. 16 sekunder. In-

räknar man igångsättning och återställning bör man för en dylik signal kanske räkna ytterligare ett par sekunder. Under det att skåp n:r 22, som börjat under minuten 11,53 ännu går, slår tidsstämpeln om från 11,53 till 11,54. Skåp n:r 22 har nått och jämt hunnit stanna förrän skåp 38 ger tecken.

Skåp n:r 89:s första tecken synes hava kommit alldeles i början av minuten 11,53. Antar man att den börjat 11,53,10 får man ungefär följande sekundindelning för de olika larmerna.

N:r 89	11,53,10—11,53,26
„ 44	11,53,20—11,53,36

Nr 43	11,53,30—11,53,46
„ 22	11,53,48—11,54,04
„ 38	11,54,06—11,54,22

Det är tekniskt sett en vacker prestation att av en apparat, på en och samma remsa få så många signaturer tydligt återgivna. Om man dessutom tager i betraktande att varje signatur inkommit även på de till signaltavlan hörande apparaterna, är det ej för mycket sagt, att säkerheten för att larm-signalerna skola komma in i läsbart tillstånd, även om flera skåp samtidigt tagas i bruk, är så stor som rimligt kan begäras.

Brandförsäkringen 1938:

Landvinningar ifråga om luftskydd och brandskydd.

Man kan visserligen anse, att 30—35 millioner, vartill brandskadorna i Sverige beräknas uppgå under det gångna året, är ett onödigt högt belopp för ett land som vårt, där ett så intensivt arbete för ökat brandskydd och riskförbättring faktiskt bedrivs. Men siffran kan dock, hur hög den än är, anses peka på en viss förbättring, sedd mot 35—36 års svåra brandår. De första åren av en högkonjunktur synes gärna vara förbundna med stora bränder inom industrien, ty man har då händerna fulla med den ständigt ökande tillverkningen. Man har icke tid med några tankar på att i fabrikation, nybyggnader och nyanskaffningar även tilgodosse brandsäkerheten. Den nyanställda arbetarestaben besitter ej heller

samma yrkesvana och säkerhet som den gamla beprövade personalen. Resultatet blev, som t. ex. 1936, bl. a. 7 förödande miljonbränder, varav en på bortåt 4 milj., under ett enda år. En analys av ett antal större skador utvisade, "att med litet mera förutseende och omtanke samt mindre slöhet och slarv skadorna borde hava kunnat förekommas eller begränsas". Detsamma skulle nog kunna tillämpas även på ett flertal av de mindre brandskadorna.

Man har emellertid så småningom hunnit bättre anpassa sig till den ökade intensiteten på de flesta områden. Inom industrien har man fått tid över att beakta vikten av större säkerhet för verksamhetens fortgång. Även ifråga om övrig

verksamhet är man angelägen att få arbeta ostörd av den "Röde hansen", även om man för all säkerhet skyddat sig genom en avbrottsförsäkring.

icke minst har luftskyddskraven kommit folk att reflektera. Vi ha haft stora apparater igång för vindssanering. Våldiga massor av skräp från vindar och skrymslen ha bränts upp — utan att som hittills medföra någon samtidig förlust av stora värden. Människor ha i stor utsträckning lärt sig, hur man bör handskas med eld och även hur man gör sig till herre över en eldsvåda. Kvinnorna ha deltagit i detta arbete i stor utsträckning, vilket är av stor betydelse för deras dagliga umgänge med elden och för kampen mot de många onödiga civilriskbränderna. Det är ett brandskyddsarbete, som i den mån det får fortsätta, ganska säkert kommer att bära god frukt.

Vad industrien beträffar ha brandbolagen fortsatt på den väg de beträde 1937, genom minutiösa besiktningar av hundratals fabriker, huvudsakligen mekaniska verkstäder, med åtföljande riskförbättringar som resultat. Industriens målsmän ha synbarligen med stort intresse och tacksamhet anammat lämnade råd och anvisningar.

Brandskydd och luftskydd gå hand i hand. Vad som göres för det ena, kommer även det andra tillgodo. Den allmänna inventering av brandsläckningsväsendet vid industrier och i samhällen, som luftskyddet givit anledningen till, är icke minst av betydelse.

Så även den storartade organisation för bevakning av våra skogar, som de skogsförsäkring bedrivande brandbolagen påbörjat under det gångna året. 100 brandtorn av förstklassig konstruktion skola uppföras under 10 år, d. v. s. 10 brandtorn om året. De tio för-

sta ha under 1938 färdigbyggts. Vilken betydelse dessa anläggningar, bemannade under den varmare årstiden och försedda med kraftiga kikarutrustningar, komma att få ur såväl skogsvårds- som luftskyddssynpunkt, behöver icke närmare framhållas.

Gå vi så själva det "inre" försäkringsarbetet närmare in på livet, är det särskilt två frågor från 1938 som äga särskilt framträdande karaktär. Först och främst igångsättandet av den s. k. civilriskkommitténs förslag till reviderade tekniska grunder för tarifiering av våra samhällen. En verkställande institution, "Brandförsäkringsbolagens Tekniska Civilriskcentral" — B. T. C. — med tre uteslutande härmed sysselsatta fackmän, har under året efter givna, tidigare relaterade principer undersökt ett hundratal samhällen och resultatet har därefter bearbetats. Undersökningen har även till ändamål att söka omsätta vunna erfarenheter beträffande brandförsvaret i ett reviderat system, syftande till en mer objektiv och siffermässigt riktigare värdesättning av brandväsendet. Arbetet fortgår och hela Sverige beräknas på så sätt vara genomgånget 1940, då nya tariffer komma att föreligga. Det är ett jättearbete, som härmed igångsatts, och resultatet emotses med största intresse inom alla brandförsäkringskretsar och säkerligen även utanför dessa.

Den andra "inre" frågan från 1938 av mera omfattande art, har varit Svenska Brandtarifföreningens omorganisation. Föreningen har härigenom erhållit en mera koncentrerad och förenklad samsamsättning och arbetsordning.

En ytterligare, allmänheten direkt berörande ändring, även den innebärande rationalisering och liberalisering bör framhållas. Det är omarbetningen av 1928 års Allmänna Försäkringsvillkor. I män-

ga avseenden betydande förmåner och liberalare ersättningsgrunder ha därmed lämnats försäkringshaverna. Vad skogsförsäkringen beträffar har en bonus beslutats för 10 år gamla försäkringar, vilken rabatt kommer att införas från och med 1939.

Även den tidigare omnämnda "restvärdesförsäkringen" — avsedd att lämna skydd mot den förlust, som uppkommer därigenom, att resterna efter en delvis eldhärjad byggnad på grund av stadsplanelagens bestämmelser ej få användas för återuppbyggnad — står inför sin tillämpning. Redan på nyåret väntas beslut härom komma att fattas av brandförsäkringsgivarna.

Vad 1938 års brandskador beträffar kunna de, som förut antytts, anses normala. Liksom 1937 kan året ur brandskadesynpunkt sålunda betecknas som relativt gott, genomsnittligt sett — även om erfarenheterna för olika försäkringsbolag givetvis varit mer eller mindre gynnsamma. Tre miljonskador — å en trikkåfabrik, en bindgarnsfabrik och en läderfabrik — belasta fjolårets konto. Av övriga överstiger ingen halva miljonen. Avbrottsskadorna öka dock förlusten i flera fall avsevärt, i det att flera betydande sådana äro att anteckna.

Skogsbrandskadorna ha under 1938 varit jämförelsevis små. De förbättrade kommunikationerna möjliggöra numera snabbare släckning av utbrutna skogseldar. De senare årens goda erfarenheter av skogsbrandförsäkringen ha också ansetts motivera en rabattering av premierna för äldre försäkringar, såsom förut omnämnts.

Vi bringa följande större brandskador i våra läsaers erinran:

- 1/1 Forsbacka Järnverk,
- 9/1 Biskopsgården i Visby,
- 30/1 Linhamns Mek. Verkstad, Stockholm,

- 4/2 Varulager å Liljeholmen, Stockholm,
- 7/2 Vingåkers samhälle,
- 6/3 Bro ångsåg, Vansbro,
- 27/3 Rättviks Yllefabrik,
- 15/4 A-B Eriksson och Larsson, Borås,
- 24/4 Tjärby tegelbruk vid Halmstad,
- 22/5 Kockska gården, Trelleborg,
- 4/6 Fribergs kuvertfabrik, Oskarshamn,
- 17/6 Holmens Bruks trikkåfabrik, Norrköping,
- 7/7 Rybergs konservfabrik, Stockholm,
- 23/7 Wikmanshytte Bruks träkolsmagasin,
- 24/7 Franckes Läder- och Skofabrik, Halmstad,
- 31/7 Officersbyggnaden, Rindön vid Vaxholm,
- 13/8 Carlmarks bindgarnsfabrik, Älvängen,
- 15/8 Wenngarns Kungsgård, Uppland,
- 18/8 Lindholmens varv, Göteborg,
- 6/9 Skånska lantmännens magasin, Borby,
- 15/9 Vinö säteri, Småland,
- 16/9 Ryd och Co:s möbelfabrik, Ljungby,
- 27/9 Kylebergs gård, Östergötland,
- 8/10 Bröd. Amelns magasin, Stockholm,
- 14/10 Gustavsbergs porslinsfabrik, Gustavsberg,
- 14/10 Kilanda säteri, Västergötland,
- 18/10 Graningeverkens torkhus, Bollsta bruk,
- 16/11 Grönvalls läderfabrik, Ängelholm,
- 2/12 Sunds herrgård, Närke,
- 7/12 Glimma glasbruk, Skåne,
- 20/12 Hovgårds säteri, Småland.

(Ur Assurans.)

MORDBRAND.

Mordbrand är ett mindre lyckligt uttryck för den handling, som ordet enligt vedertaget bruk täcker, ty med mordbrand menas i dagligt tal avsiktligt anlagda våldeldar, oberoende av den anledning, som driver brottslingen att anlägga eld. Det vore riktigare att mera allmänt begagna benämningen anlagd eld, ty med mordbrand i mera inskränkt bemärkelse bör menas en brand, som står i samband med mord på ett eller annat sätt. Tyska språket t. ex., som i många avseenden har rikare uttrycksmöjligheter än vårt språk, uttrycker anlagd eld med ordet "Brandstiftung", som ju är så betecknande, att en svensk ej ens behöver kunna tyska, för att förstå vad därmed menas. Med det tyska ordet "Mordbrennerei" som motsvarar det svenska "mordbrand" i dess ordagranna betydelse avses en "Brandstiftung", varvid någon innebränts eller som anlagts för att dölja ett mord, således kriminellt sett det grövsta brott, som i samband med "Brandstiftung" kan begås.

Vi hade ett i vårt land för några år sedan mycket omtalat och sorgligt beryktat exempel på mordbrand, nämligen det s. k. Kölforsmordet år 1933. Det är visserligen sant, att det är polisens sak att reda ut brott, men då det gäller brand är det i allmänhet alltid brandkåren, som först kommer i arbete. Det har därför sin betydelse, att brandbefälet besitter så pass mycket inblick i mordbrandsförhållanden, att de åtminstone i svårare fall draga sina misstankar att allt inte står rätt till samt då även förstå att genomföra släckningen på ett sådant sätt att poli-

sens undersökningar ej onödigt försvåras eller kanske till och med omöjliggöres. Förutsättningen här för är att något känna till de orsaker, som driver brottslingen till mordbrand och de medel, som de använda samt dessutom de metoder och möjligheter, som stå polisen till buds vid mordbrandsundersökningar. Detta är så mycket viktigare som mordbrandsundersökningar är bland de svåraste problem, som polisen har att lösa, därför att utredningarna ofta komma till stånd alltför sent på grund av att anledning till misstankar ej tillräckligt tidigt framkomma. Möjligheterna att få tag i spår, vilket efter en brand i och för sig möta stora svårigheter, bliva genom tidsutdräkter än mindre.

Genom att anföra ett exempel ur praktiken är det lättare att framlägga de synpunkter, jag här vill framhålla och jag gör därför ett försök att ur brandmannasynpunkt här analysera Kölforsdramat.

Jag skulle vilja formulera detta sålunda: Förelåg vid Kölforsbranden sådana omständigheter, att en eldsläckningsstyrka, vilken som helst, på ett tidigt stadium och utan att avvlyssna yttranden av eventuellt närvarande ortsinnevånare, kunde hava anledning att misstänka att brott blivit begånget?

I tidningarna se vi så gott som dagligen i samband med eldsolyckor, att människor lyckats rädda sig ur brinnande hus och det är särskilt påfallande, hur ofta man läser om att vid nattliga bränder invånarna i blotta nattdräkter i sista ögonblicket lyckats undkomma lågorna. Det är ett par omständigheter, som jag i detta sam-

manhang finner särskilt anmärkningsvärda och som jag därför något vill beröra.

Vårt land är ju, med undantag av städerna och någon mån de sydligaste landskapen, till större delar bebyggt med bostadshus av trä. Man skulle då vänta sig, att det skulle inträffa ett stort antal fall, där människor förlorade livet genom att innebrännas i detta ords egentliga betydelse. Undersöker man emellertid statistiken över de fall, där människor omkomma genom brand eller brandskador, finner man att dödsorsaken ofta hänger samman med något arbete, där eldfarlig olja förekommit. I allmänhet har döden i så fall inte inträtt omedelbart, utan som en följd av att kläderna fattat eld och så svåra brännskador på grund härav uppstått att livet ej kunnat räddas. En sådan död, som ofta träffar den skadade sedan han intagits på sjukhus, kan ej kallas att innebrännas. De, som omkomma på detta sätt, äro i allmänhet fullvuxna människor, yngre eller medelålders, och detta är i och för sig rätt naturligt, därför att dessa arbetsföra årsklasser för det första äro de mest verksamma och för det andra därför de äro numerärt överlägsna. De omfatta fullt utvecklade individer, som disponera över goda krafter, både själsligen och kroppsligen. De förlora livet, därför att de råka i en situation, där tidstristen för räddning är så kort, att ofta inte ens den största rådhighet och kallblodighet förmår rädda dem.

Undersöker man statistiskt de fall, där människor direkt innebrännas, d. v. s. ej lyckas taga sig ut ur brinnande hus, finner man att det övervägande antalet är åldringar och minderåriga eller med andra ord personer, som förlorat en del av sin vitalitet eller som ännu ej äro fullt utvecklade.

Berusade personer, som ju ej

disponera över sina andliga och kroppsliga resurser, kunna i detta sammanhang, ehuru givetvis av helt andra orsaker, räknas till denna kategori.

Det är således i verkligheten sällsynt, att i vårt land människor i sin fulla kraft innebrännas, ehuru naturligtvis enstaka fall då och då inträffa.

Det har sin betydelse att känna till detta faktum, därför att det ligger så nära tillhands att förmoda, att särskilt i trähus risken att innebrännas är stor.

Vid Kölforsdramat innebrändes nattetid en arbetsförman och hans hushållerska, båda fullt friska och arbetsföra. De bebodde ett envånings trähus av den i mellersta Sverige vanliga typen, som man enklast beskriver genom att kalla den en medelstor stuga. Det är nästan otänkbart att två så pass rörliga personer skola bliva innebrända i ett hus, där de, även om utgången är spärrad, utan minsta svårigheter bör kunna taga sig ut genom fönstren. Ätminstone en av dem bör väl kommit undan, ty det är svårt att tänka sig, att ett nattligt eldsutbrott i en dylik stuga sker så hastigt och överraskande, att ingen av de två innevarande skulle vakna tillräckligt tidigt för att lyckas komma ut.

Redan detta var tillräcklig anledning att misstänka att allt ej stod rätt till och att brott möjligen kunde föreligga. Här är sålunda ett exempel, där brandbefälets speciella erfarenheter och kunskaper, på ett tidigt stadium kan ge polisen anledning till omedelbara och ingående undersökningar.

Så snart människoliv spillts i samband med brand under omständigheter, som ej ge tydligt vid handen att ren olyckshändelse föreligger, bör brandbefälet gå i författning, om att polisen snarast underlättas, för att på platsen kunna undersöka rådande förhållanden så

fort som möjligt. Vad som under släckningsarbetet bör iakttagas för att underlätta polisens undersökningar, kommer i en senare artikel att i stora drag beröras.

Släckningsstyrkan har visserligen ej något ansvar om ett mord i samband med brand ej undersöktes med önskvärd snabbhet och målmedvetenhet, ty det tillhör polisen, men som varande de första på platsen, kunna brandmännens iakttagelser och därefter lämpat arbetssätt bidra till brottets klarläggande. Vad fallet i Kölfors beträffar undersöktes det visserligen, men under utredningens första skede torde man varit alltför starkt inställd på att tillskriva olyckan en förmodad soteld, vilket i detta fall måste anses väl lättvindigt, då det strax efter branden blev bekant att arbetsförmanen hos sig förvarat en större penningssumma. Det var först sedan liken obducerats och skottsår konstaterats, som teorin om soteld såsom upphov till branden helt övergavs.

Är rökgången, då ett trähus brinner ned till grunden, sotbelagd, kan sotet mycket väl antändas av eldsvådan. Även om man på grund av rökgångens utseende kan fastslå att soteld förelegat, är därmed ej bevisat, att sotelden är det primära och eldsvådan det sekundära. Det är minst lika sannolikt att det är tvärtom och att efteråt avgöra, om elden gått utifrån och in i rökgången eller inifrån rökgången och ut, är i det närmaste omöjligt på en rökgång, som en längre tid stått mitt uppe i eldhavet.

Kölforsmordet förövades av den s. k. Salaligan, som senare begick flera förbrytelser och man kan ej frigöra sig från tanken, att en snabb och grundlig undersökning av detta dåd, kanske skulle kunnat gjort ett slut på ligans framfart. Brandkåren gör visserligen sin skyldighet, då den släcker, men

kan den dessutom genom iakttagelser och lämpliga mått och steg bidra till att bränder av kriminell natur uppklaras, ökar den ytterligare sin sociala insats.

Stundom äro brandanläggningar så klumpigt utförda eller blottas genom släckning på ett tidigt stadium så tydligt, att vem som helst utan speciella kunskaper genast uppfattar, att brott föreligger. I de flesta fall är problemet emellertid betydligt mera invecklat och mången gång så invecklat, att endast kriminaltekniskt skolad personal efter ingående undersökningar finner anledning till misstankar. Detta är ett skäl, varför alla eldsvådor böra undersökas. Märker mordbrännaren, att han kan genomföra sitt värv utan risk för undersökning och upptäckt, faller han för frestelsen att upprepa sitt brott.

Det förekommer sannolikt i vårt land flera brandanläggningar än man tror. Ett bevis härför ligger i att av dylika brott, som upptäcks, rätt ofta blottas ett flertal föregångare, härledande från samma person. Det är då ej det enskilda brottet, som ger anledning till upptäckt, utan det är först genom en serie av brott, som misstankar väckas och förbrytelsen blottas.

För att upptäcka mordbrandsanläggningar och underlätta dessas beivrande bör brandmännen därför helst något känna till:

1. De orsaker, som driver människor till brandanläggningar.
2. De medel, som begagnas.
3. Vad som för polisen kan vara betydelsefullt för utredningen.

Orsakerna kunna uppdelas i:

- a) Sjuklig böjelse;
- b) Yttre omständigheter.

Bland de sjukliga böjelserna är den s. k. pyromanien den farligaste.

Elden har en egendomlig drag-

HALLSTRÖMS

Brandredskapsagentur

(Brandlöjnant A. Hallströms f. d. agentur)

Malmö

Rikstel. 27993

Firma i alla slags brandredskap

Moderna

stål- & lättmetallhjälm

av godkänd typ och utförande.

Praktiska Solida Bekväma.

Flera typer och prislägen.

Infordra offert och prov!

ningskraft på alla människor, även fullt sunda individer. Människan drages på något förunderligt sätt till elden. Som exempel kan anföras en vanlig eldsvåda. Det är inte bara brandmännens arbete, som drager åskådare till brandplatsen, utan än mer det skådespel, som lågorna erbjuder. Gör brandkåren någon gång ett annat arbete kan detta visserligen samla en liten klick intresserade men det blir aldrig ett sådant massuppstånd av åskådare, som på en brandplats. Till lägerelden tyr sig människan, då hon vistas i skog och mark, medan de vilda djuren sky elden. I det civiliserade samhället gives sammankomster och offentliga arrangemanger en viss glans genom fackeltåg, fyrverkerier eller andra eldfester (t. ex. valborgsmässoeldar) och när tekniken gjort den öppna elden onödig i våra bostäder, förses de för trevnadens skull med öppna spisar, som inte fyller någon annan uppgift än att låta oss se och njuta av lågorna och de falnande glöden.

När en sådan lust att se elden bor i det sunda mänskliga sinnet, är det då märkvärdigt om hos defekta individer, denna last kan taga sådan överhand, att de hänsynslöst anstifta brand, endast för att få njuta av lågorna?

Pyromanien i dess egentliga bemärkelse, d. v. s. en inre sjuklig

drift, som tillfredsställes genom brandanläggningar endast för att njuta av lågorna är dock dess bättre sällsynt.

Det finnes emellertid andlig sjuklighet av annan form, som kan leda till benägenhet för brandanläggningar, t. ex. delirium, melankoli, förföljelsemani, hysteri m. m. De störningar i själslivet, som stundom inträffa i samband med pubertetsåldern, kan hava samma verkan och ungdomliga brandanstiftare äro ingalunda ovanliga.

Alla barn leka gärna med elden och på grund av bristande omdöme giva de utan brottslig avsikt kanske upphov till eldsvådor. Sådana får väl räknas mera som olyckshändelse men hos individer med sjukliga anlag kan denna lust bli va farlig, ty för att tillfredsställa behovet blir, med tilltagande ålder, fordran på lågornas omfattning allt större och de nöja sig ej med de små eldar, som de i yngre år lekte med. Alla torde erinra sig hur Kalmar för en tid sedan hemsöktes av ett flertal eldsvådor, anlagda av en halv vuxen yngling.

Enligt gjorda och statistiskt bestyrkta erfarenheter lär i pubertetsåldern benägenheten att anlägga eld vara större hos flickor än hos pojkar, vilket med hänsyn till den allmänna uppfattningen om det kvinnliga och manliga kynnet, förefaller en icke fackman egenomligt.

Det finnes dessutom många psykologiska förhållanden, som driva människor till brandanläggningar, t. ex. fruktan för straff, hämndlystnad, äregirighet, avund, högfärdsgalenskap m. m.

Som exempel på, vad som kan förekomma, vill jag anföra ett exempel från Tyskland, som närmar sig det otroliga.

En mindre stad S. hemsöktes 1896 till 1906 av en sådan eldsvådeserie, att den bäst kan karaktäriseras som epidemi. Under dessa

tio år inträffade 43 eldsvådor, varvid icke mindre än 65 fastigheter brändes ned till grunden. Stadens brandkår lade i dagen en sådan "duglighet", att den på borgmästarens förslag tilldelades en penningbelöning av kungliga medel.

Av en tillfällighet uppdagades sammanhanget under en rättegång, genom att ett vittne påstod att brandkåren anstiftat eldsvådorna. På en vecka anklagades 13 personer för anstiftande av eldsvådor. Flera av de anklagade och vittnena gingo rättvisan i förväg genom att skjuta sig.

När det hela så småningom blev uppklarat visade det sig, att borgmästaren av ren äregirighet ville försköna staden och som medel härför begagnade eldsvådorna, för att på ett enkelt sätt befria samhället från hus, som ej föllo honom i smaken eller som stodo i vägen för hans planer. För att brandkåren ej skulle släcka och husen sedan repareras, måste eldsvådorna ordnas i samförstånd med brandkåren, vars chef borgmästaren desslikes var. Släckningen genomfördes därefter på sådant sätt, att elden alltid spred sig åt "rätt håll" och man drog sig varken för att låta brinnande bjälkar falla ner på grannhusens tak eller bryta igenom brandmurar. Stadens polis skickades av borgmästaren bort från eldstället och även grannsam-

hällenas brandkårer förstod han att befria sig ifrån.

Eftersom brandkåren var inblandad i borgmästarens planer, var det lämpligt att även använda brandmännen för att anlägga elden. Här råde således det otroliga förhållandet, att stadens brandkår anstiftade eldsvådor, som de sedan läto taga en önskad och på förhand bestämd riktning, allt enligt en av borgmästaren uppgjord plan. Och detta pågick i 10 år.

De enda svårigheter borgmästaren lär ha haft, det var, när hans och brandmännens uppfattning ej överensstämde, huruvida ett hus borde bort eller ej, men som brandchef genomförde han i allmänhet sin plan och brände bort allt, som stod i vägen för hans strävan att förbättra stadens utseende.

Dylika exklusiva fall äro dess bättre mycket sällsynta och det har här anförts endast som ett exempel på, vilket omfång en själsligt osund individs idéer kan få samt att även andra människor kunna lockas att understödja hans verksamhet.

I allmänhet söker man en godtagbar förklaring, en yttre orsak, som motiverar brandanläggningen, t. ex. önskan att få ut försäkring. Som synes av exemplet finns det även andra motiv som för den oinvigde kunna förefalla ofattbara.

Torsten Mohlin.

Bilagor.

Med detta nummer av tidskriften följa som bilagor dels blankett för årsrapporten till Riksförbundet och dels ett prospekt från Jonsereds Fabrikers Aktiebolag angående brandslangar.

Till Herrar Brandchefer.

Då det är av mycket stor vikt, att rapporterna inkomma till Riksförbundet, bedes Herrar Brandchefer att utan dröjsmål insända rapporterna fullständigt ifyllda.

Brandväsendet en kommunalekonomisk, social angelägenhet.

Föredrag av Brandchef A. FLORIN vid Kalmar läns Brandkårsförbunds årsmöte 1938.

Här i vårt land har riksdag och regering genom lagstiftning och direktiv i vissa fall i hög grad kringskurit kommunernas självbestämmanderätt, då det gäller handhavandet av deras egna angelägenheter. Jag vill endast peka på sådana frågor såsom exempelvis skolväsendet, fattigvårdsväsendet, hälsovårdsväsendet, polisväsendet och bestämmelserna rörande bebyggelse m. m.

I dessa och liknande fall ha höga vederbörande tydligen icke tilltrott kommunalherrarna tillräckligt initiativ och förståelse för dessa frågor rationella lösning, då däremot i vissa andra avseenden kommunerna lämnats praktiskt taget fria händer att utan lag eller förordningar ordna sina angelägenheter efter eget gottfinnande eller t. o. m. lämna dem helt utanför kommunalstyrelsernas ansvars-
räng.

Se vi t. ex. på lagbestämmelserna rörande brandväsendet i Sverige och särskilt på dess landsbygd, så skall man finna huru ytterligt vaga dessa äro, och att något åläggande knappast förefinnes.

Med hänsyn till de mer eller mindre chimära bestämmelserna angående kommunernas brandväsende, är det sålunda kanske icke så märkvärdigt, om vederbörande kommunalmän i en hel del fall skjutit frågan om brandväsendets ordnande åt sidan för andra mera lagbestämda frågor lösande.

Är då frågan om brandväsendets ordnande i en kommun så fristående, att densamma kan, som på många håll f. n. är fallet, lämnas utanför de styrandes och beslutandes intressesfär?

Är frågan av så ringa betydelse för kommunen, att den av ekonomiska skäl icke bör beaktas?

Båda dessa frågor måste obetingat besvaras med nej, och vill jag försöka dissekera frågorna för att i någon mån belysa desamma ur kommunal ekonomisk, social synpunkt och därmed bestyrka mitt nyss gjorda påstående.

Varje år gå värden för 35—40 miljoner kronor upp i rök i vårt land, c:a 50 människor och 5,000 djur innebrännas. Stora kulturvärden förintas.

Trots det oerhörda framsteg, som brandväsendet under senare åren gjort och alltjämt gör, tala sålunda dessa siffror för ytterligare ökat brandskydd och förbättrat brandförsvar. Och faktum är att det inom många kommuner icke finnas andra släckningsresurser än den gamla kyrksprutan och en brandkår som består av "man ur huse". I ordnade samhällen borde detta sakernas tillstånd i vår tid icke vidare förekomma. I Kalmar har, tack vare genomförda förbättringar vid brandväsendet och därmed ökandet av brandkårens slagkraft, brandpremierna sänkts under de senaste åtta åren vid två olika tillfällen, medförande en pre-

miebesparing för försäkringstagar-
na på något över 30,000 kr. pr år.
Alltså en mycket god ränta på det
i brandväsendet nedlagda kapita-
let.

I detta sammanhang vill jag till
en del kommunalmän rikta den li-
ka välbefogade som allvarliga frå-
gan: Har Ni övertvägt Ederet an-
svar för de människor, som befin-
na sig inom Eder kommuns ålder-
domshem och sjukvårdsanstalt,
därest eld skulle utbryta? Anser
Ni det icke vara kommunen ange-
läget att i görligaste mån bidra-
ta till deras skydd i händelse av elds-
olycka, och bör icke detta betrak-
tas såsom en kommunens ekono-
miska och sociala angelägenhet?

Förutom nyss berörda ålder-
domshem och sjukhus äro kommu-
nerna vanligen även ägare till sko-
lor och kyrkor och kanske emellan-
åt även till någon egendom därut-
över, som det är av stort både ekono-
miskt och socialt värde att i
möjligaste mån skydda mot eldens
härjningar. Skulle någon av des-
sa inrättningar helt förstöras av
brand, så uppstå givetvis stora
svårigheter för kommunen att skaf-
fa andra lämpliga lokaler, som
kunna motsvara rimliga sociala
krav, även om lokalerna endast få
användas såsom provisoriska, ty
man måste nämligen räkna med,
att de dock komma att användas
under en ganska lång tid. D. v. s.
intill dess ny byggnad blivit upp-
förd. Dessutom bliva helt naturligt
dylika arrangement ekonomiskt be-
tungande för kommunen. Kyrkor-
na och kanske även vissa andra
byggnader och eventuella hem-
bygdsmuseer kunna väl i regel hän-
föras till sådana kulturella värden,
som kommunens representanter bö-
ra ha intresse av att bevara både
åt nutid och eftervärld. Således en
kulturekonomisk angelägenhet för
samhället, att dessa skyddas mot
förintande brand.

I många av våra städer och kom-

muner med sina stations samhällen
sätta ofta nog de där befintliga
industrierna sin livaktiga och ekono-
miska prägel på allt och alla. Jag
tror mig icke göra någon överdrift,
då jag påstår, att det finns sam-
hällen, som stå eller falla med si-
na industrier. För att taga några
exempel på nära håll, så vill jag
icke direkt påstå, att Kalmar eller
Oskarshamn kanske helt äro bero-
ende av sina industrier, men nog
tror jag, att, om en eller flera av
dessa av någon anledning skulle
nedläggas, respektive städer skulle
få ganska stor känning härav i oli-
ka avseenden. Men låt oss taga så-
som exempel: Påryd, Blomstermå-
la, Ruda, Berga, Silverdalen, Över-
um, Gunnebo m. fl. så torde väl
dessa samhällen praktiskt taget
vara i det närmaste tillspillogivna
utan sina industrier. Av olika an-
ledningar varöver kommunerna
icke kunna råda, kunna en eller
flera sådana industrier bliva ned-
lagda. Men vad kommunerna där-
emot kunna bidra till, är i viss
utsträckning förhindra, att indu-
strier nedläggas till följd av total-
brand. Här har brandväsendet en
av sina största kommunala upp-
gifter.

Jag kan såsom exempel anföra,
att år 1931 hade vi här i Kalmar
en ganska allvarlig industribrand.
Då faran började se verkligen
överhängande ut, meddelade mig
vederbörande industrichef, "att om
det brinner litet till så kommer
fabriken att läggas ned!" Elden
begränsades ganska snabbt, och
skadorna stannade vid cirka 40,000
kronor. Fabriken i fråga är allt
fortfarande i drift. Densamma var
till fullo försäkrad, och bolagsled-
ningen närde verkligen enligt upp-
gift en önskan att nedlägga den-
samma. Här var det sålunda
brandkåren som räddade fabriken
åt staden. Att det skulle haft be-
tydande ekonomiska och sociala
konsekvenser för Kalmar stad, där-

est fabriken blivit så brandskadad att densamma nedlagts, torde vara fullt uppenbart, då man tager i beräkning, att fabriken personalstyrka uppgår till ett par hundra personer. Först och främst hade staden förlorat fabriken och personalen såsom skatteobjekt, och sedan hade staden med all sannolikhet fått en avsevärt ökad arbetslöshet. Återverkningarna hade givetvis givit sig tillkänna för hantverkare och affärsmän, för råvaruleverantörer, för järnvägarna och andra transportmedel, för hamnen o. s. v. i en lång sammanhängande kedja. Alltnog! De ekonomiska konsekvenserna hade bara i detta fallet säkerligen blivit överskådliga och de sociala bekymren ganska besvärande här i vår goda stad.

Jag har velat draga fram detta exempel för att visa, av vilket o-skattbart värde en slagkraftig brandkår är för en stad eller annat samhälle.

För övrigt behöver jag icke vidare orda om Kalmar brandkår. Ty här i staden ha de förvaltande myndigheterna väl insett, att brandväsendets rätta ordnande är en kommunal ekonomisk och social angelägenhet. Härför vill jag vid detta tillfälle framföra mitt stora tack.

Det går väl an, om ett fall sådant som det nyss relaterade inträffar i en stad som Kalmar. Men betänk konsekvenserna, om nämnda industri skulle varit belägen i en kommun på landet, där vederbörande försummat brandväsendet. Den kommunen hade säkerligen behövt flera år för att repa sig, om den någonsin gjort det.

Men vi behöva kanske icke just taga ett så pass delikat fall, som det nyss anförda. Vi kunna taga ett mera normalt fall, nämligen att en fabrik brinner ned och blir återuppbyggd. Då är det väl ingen skada skedd under förutsättning

att den är försäkrad, säger säkert mången, ty då kommer pengar i omlopp i och med återuppbyggnadsarbetet. Ja, det är nog så sant och visst. Men oftast kan nog varken arbetsledning, byggnadsarbetare, byggnadsmaterial eller maskiner anskaffas bland ortens tillgångar. Alltså gå dessa pengar på andra håll, och kommunen blir under återuppbyggnadstiden utan skatteobjekt från såväl fabrik som personal och kanske t. o. m. skyldig omhändertaga fabriksarbetarna.

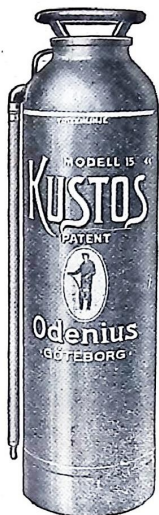
Efter ett år ungefär är fabriken klar att sätta i gång på nytt. Under det gångna året har fabriken avnämre måst skaffa sig varor från annat håll, och har det ofta nog visat sig, att kunderna sedan kvarstanna hos sina nya leverantörer. Det blir sålunda nödvändigt för fabriksledningen att åtminstone under en del år framåt ägna sig åt organiserandet av ny kundkrets. Under nämnda tid kan fabriken sålunda kanske icke köra för fullt. Följden härav blir givetvis minskade skatteobjekt och fortsatt arbetslöshet. På samma sätt fast i förminskade proportioner gestalta sig förhållandena, därest elden ostört får härja en affärsfastighet.

Om jag däremot går till förhållandena beträffande den enskilde samhällsmedborgaren, så kan det synas, som om brandväsendet här skulle vara av mindre betydelse från kommunens sida. Ja, det kan kanske vara riktigt i viss utsträckning. Men den enskilde resonerar som så: att då jag betalar mina skatter och fullgör mina medborgerliga rättigheter, så bör jag väl också ha rättighet begära, att kommunen gör vad på den ankommer, för att rädda mig till liv och egendom i händelse av brand. Således närmar vi oss här mera kommunens moraliska och sociala skyldighet, än den kommunalt ekonomiska. Men de fall äro emellertid icke

ke så få, där både kommunen och kommunens innebyggare fått trädå emellan både ekonomiskt och socialt för att hjälpa brandskadade, vilka icke haft brandförsäkrat och som gått sin ruin till mötes.

Så vill jag vidröra en fråga, som säkerligen många anser vara av stort ekonomiskt och socialt värde för en stad eller ett stadsliknande samhälle. Och det är eldsvådorna såsom stadsplanereglerare. Icke sällan hör man folk säga: De här kåkarna eller den här stadsdelen kunde gärna brinna, det vore det enda raka, för att få någon ordning på det hela. Nåja, det kanske ligger något visst i det. Men vem garanterar, att om elden släppes lös i kåkarna, att den anpassar sig enligt uttalad önskan? Den kanske rent av tager överhanden över brandkåren, och innan man vet ordet av har stora både ekonomiska och kulturella värden förintats till sorg och saknad för envar i samhället. I samband med ångkvarnsbranden här 1935 hörde man många beklaga sig över att "Kattrumpan" icke brann. Ja det hade för all del blivit litet grann uppstaddat på det viset, men jag undrar vad mina goda kalmarbor skulle ha sagt, om exempelvis Domkyrkan och Rådhuset strukit med. Ånej! Skall stadsplanereglering äga rum, så får det nog lov att ske under mera så att säga hysade former eller rättare under mera kontrollbara former.

Jag har på vissa håll erfarit, att man i kommuner, som äro belägna i närheten av städer eller andra samhällen med ordnat brandväsende, tycks hysa den uppfattningen, att det icke skulle vara erforderligt med eget brandförsvår då man kan erhålla ganska snabb och god hjälp från närbelägna brandkårer. Därest avtal om hjälp sådana kommuner emellan icke förefinnes måste ett dylikt resonemang anses felaktigt, ty därför att ett samhälle

ODENIUS

ELDSLÄCKARE

Kustos
Oden 15 Mk
Skum-Kustos
Pulver-Kustos

Överträffade i effektivitet och hållbarhet.

Ombud antagas.

Odenius Nya Aktiefbolag
GÖTEBORG

väl vårdar sig om sitt brandförsvår, får ett annat samhälle icke undandraga sig sådana förpliktelser, som organiserandet och upprätthållandet av egen brandkår. Denna negativa inställning kan kanske på en del kommunalhåll anses ekonomisk, men är föga i överensstämmelse med det ansvar, som bör påvila de styrande i en kommun. Meningen är nämligen att varje kommun skall efter egna behov och resurser ombesörja sina angelägenheter, däri inbegripet även brandväsendet, och först när faran är så stor och överhängande, att den egna brandkåren icke själv kan anses förmå bemästra situationen, då skall den närbelägna brandkåren kunna kallas och hasta till hjälp. Vidare måste man ju räkna med, att omständigheterna

kunna vara sådana, att hjälp icke kan levereras, och då skulle sålunda samhället stå helt utan släckningsresurser. Katastrof kunde inträffa medförande ekonomiska och sociala besvärligheter.

Av vad jag nu framhållit torde väl med all önskvärd tydlighet framgå värdet av ett brandväsende, ordnat efter ortens behov, och glädjande nog synes denna uppfattning alltmer vinna insteg i våra städer och samhällen. Men icke förty konstaterar man med full rättvisa, att särskilt på landsbygden detta ofta nog icke är kommunalstyrelsernas förtjänst, utan enskilda förutseende och intresserade medborgares, vilka på många håll i de olika kommunerna nedlagt ett lika uppoffrande som oförtrutet arbete för skapandet av ett skydd mot eld och brand väl inseende detsammans nödvändighet och de styrandes oförstående inställning till frågan. Jag vill givetvis

icke okritiskt gå till attack mot denna oförstående inställning, ty den kan, åtminstone i en del fall, vara missuppfattad och härleda sig från kommunens bristande ekonomiska resurser. Men se saken ur alla dess olika synpunkter, som jag här dragit fram, så är jag övertygad om att med aktgivande på dessa, herrar kommunalmän på en hel del håll skola få en helt annan inställning än tidigare till frågan om det egna brandförsvaret. Och det är min förhoppning, att denna inställning skall resultera i, om icke en kommunal brandkår, så åtminstone i ett tillräckligt ekonomiskt och moraliskt stöd åt den frivilliga brandkåren på platsen, vilken självuppoffrande nog påtagit sig kommunens skyldighet i vad det avser skydd mot den röde hanen, dock väl medvetna om att brandväsendet borde vara en kommunens ekonomiska och sociala angelägenhet.

Modern och tillförlitlig Brandredskap

VARUMÄRKE

BRAND- OCH AMBULANSVAGNAR.

"ALBIN" MOTORSPRUTOR OCH SKUMAGGREGAT
ensamförsäljare för v. Sverige.

FULLSTÄNDIGA BRANDKÄRSUTRUSTNINGAR.

GAS- OCH ARBETARSKYDDSMATERIEL.

LIVRÄDDNINGSPREDSKAP.

KEMISKA ELDLÄCKARE.

Rådfråga

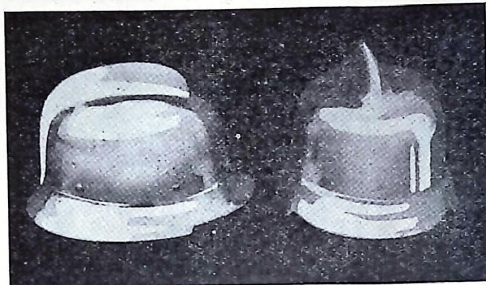
Mauritz Carlsson A.-B.

Brandredskap Göteborg

Kontor, lager och utställning: 1:sta Långgatan 13 b.

Tel. _____

42410 - 25484 — efter kontorstid: C. A. Carlsson 4 78 58, Rolf Johansson 2 69 22.

En svensk hjälm.

En hjälm som fyller alla anspråk på: hållfasthet, utseende, passform och billigt pris är: **Brissmans Lättmetallshjälm av duraluminium.**

Provad och godkänd av Riksförbundets Arbetskommission. ● Högra fig. visar hjälmens utseende efter genomgången prov. ● Kan erhållas blankpolerad eller lackerad. ● Absolut krympfri. Egen tillverkning. Skyddad enl. lag.

Begär offert och en hjälm till påseende från:

Brissmans Brandredskap

Inh.: Brandmästare F. Brissman
HALMSTAD - Tel. 33 33

All övrig brandmateriel till lägsta priser.

I varje brandkärs bibliotek

bör

Utbildningsreglemente för brandkärer

ha en given plats.

Pris 10: — kronor

Erhålles från S. B. R:s exp.

Insänd rapporterna
i tid!